



ČESKÁ REPUBLIKA

ROZSUDEK JMÉNEM REPUBLIKY

Nejvyšší správní soud rozhodl v senátě složeném z předsedy JUDr. Jiřího Pally a soudců Mgr. Aleše Roztočila a JUDr. Dagmar Nygrínové v právní věci žalobkyně: **K. B.**, zast. JUDr. Annou Doležalovou, MBA, advokátkou, se sídlem Veleslavínova 55/12, Plzeň, proti žalovanému: **Ministerstvo vnitra**, se sídlem Nad Štolou 3, Praha 7, v řízení o kasační stížnosti žalobkyně proti rozsudku Městského soudu v Praze ze dne 12. 3. 2015, č. j. 2 Az 16/2013 - 54,

t a k t o :

- I. **V ý r o k y p r v ý a d r u h ý** rozsudku Městského soudu v Praze ze dne 12. 3. 2015, č. j. 2 Az 16/2013 - 54, kterými byla zamítnuta žaloba a rozhodnuto, že žádný z účastníků nemá právo na náhradu nákladů řízení, **se z r u š u j í**.
- II. Kasační stížnost proti třetímu výroku rozsudku Městského soudu v Praze ze dne 12. 3. 2015, č. j. 2 Az 16/2013 - 54, **se z a m í t á**.
- III. Rozhodnutí Ministerstva vnitra ze dne 30. 9. 2013, č. j. OAM-83/ZA-ZA09-HA03-2011, **se z r u š u j e** a věc **se v r a c í** žalovanému k dalšímu řízení.
- IV. Žádný z účastníků **n e m á** právo na náhradu nákladů řízení o žalobě a o kasační stížnosti.
- V. Soudem ustanovené zástupkyni žalobkyně, JUDr. Anně Doležalové, MBA, advokátce, se sídlem Veleslavínova 55/12, Plzeň, **se p ř i z n á v á** odměna a náhrada hotových výdajů za zastupování žalobce v řízení o kasační stížnosti ve výši celkem 3.400 Kč. Tato částka bude zástupkyni žalobkyně vyplacena z účtu Nejvyššího správního soudu do 60 dnů od právní moci tohoto rozsudku.

O d ů v o d n ě n í :

I.

Předcházející řízení

[1] Žalovaný rozhodnutím ze dne 30. 9. 2013, č. j. OAM-83/ZA-ZA09-HA03-2011, rozhodl tak, že žalobkyni neudělil mezinárodní ochranu podle § 12, § 13, § 14, § 14a a § 14b zákona č. 325/1999 Sb., o azylu, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „zákon o azylu“). Žalovaný zejména konstatoval, že žalobkyně neuvedla žádné skutečnosti, z nichž by bylo možné dovodit, že by byla pronásledována ve smyslu § 12 písm. a) zákona o azylu z politických důvodů. Rovněž neshledal její pronásledování dle § 12 písm. b) zákona o azylu. Žalobkyně počala nemanželské dítě a z Kazachstánu odjela, aby se vyhnula odplatě svého bývalého muže. Navíc byla znásilněna dvěma muži, když manžel usnul pod vlivem alkoholu. Uvedené skutečnosti žalovaný vyhodnotil jako činy soukromých osob, tedy nikoli akty kazašských státních orgánů. Jednání bývalého manžela připsal na vrub jeho špatným charakterovým vlastnostem i nadužívání alkoholu a tvrzené znásilnění považoval za standardní trestní čin. Žalobkyně přitom byla nečinná, nestěžovala si na jednání svého bývalého manžela a nenechala policii vyšetřit okolnosti znásilnění, protože policie na její žádost vyšetřování zastavila. Svým vlastním postupem proto nevyužila všech dostupných prostředků ochrany v Kazachstánu. Pokud dále žalobkyně zmiňovala snahu o dopravení své dcery na území České republiky, žalovaný poukázal na to, že se nejedná o azylově relevantní důvod. Žalovaný dále dospěl k závěru, že výpověď žalobkyně není věrohodná, protože znásilnění zmínila až během pohovoru, nikoli v samotné žádosti. Žalovaný zároveň konstatoval, že žádnému z rodinných příslušníků žalobkyně nebyl přiznán azyl pro aplikaci § 13 zákona o azylu a žalobkyně neuvedla důvody zvláštního zřetele hodné pro udělení humanitárního azylu dle § 14 zákona o azylu. Stejně tak nebyly dány podmínky pro udělení doplňkové ochrany, protože žalovaný zjistil, že žalobkyni nehrozilo ze strany státních orgánů žádné pronásledování, a pokud by pociťovala ohrožení ze strany bývalého manžela, mohla vyhledat pomoc policie.

[2] Žalobou ze dne 16. 10. 2013 napadla žalobkyně nadepsané rozhodnutí žalovaného. Namítala, že ačkoli byla intenzivně pronásledována svým bývalým manželem, stát ji vůbec nepomohl. Zároveň uvedla, že patří do skupiny muslimských žen, které za trvání manželství otěhotněly s jiným mužem, a proto se obávala jak beztrestné odplaty ze strany bývalého manžela, tak odsouzení společností. Navíc byla znásilněna známými svého manžela. Žalovaný se v napadeném rozhodnutí ale vůbec nezabýval tím, zda jsou muslimské ženy, jež počnou nemanželské dítě nebo které byly znásilněny, v Kazachstánu chráněny a zda státní orgány postupují v trestním řízení efektivně. Žalobkyně dále vyloučila možnost přesídlení do jiných částí země původu, protože bývalý manžel žalobkyni v minulosti vždy vypátral. Rovněž odmítla názor žalovaného, že jí policie mohla poskytnout efektivní pomoc, pokud by nestáhla trestní oznámení, neboť tak učinila z důvodu výhrůzek bývalého manžela, proti kterým nebyla policie schopna zasáhnout. K hodnocení věrohodnosti své osoby sdělila, že její výpověď byla vždy konzistentní a některé okolnosti svého případu v žádosti o udělení mezinárodní ochrany neuvedla s tím, že veškeré detaily chtěla předeštit v rámci následného pohovoru. Závěrem vyjádřila svoji

pokračování

domněnku, že splňuje podmínky pro udělení azylu, protože muslimské ženy, kterým se narodilo nemanželské dítě, je možné pro negativní postoje muslimské společnosti považovat ve smyslu kvalifikační směrnice za sociální skupinu. Zároveň projevila svoji obavu z konfliktu s kazašskými státními orgány, protože občanství Kazachstánu je vázáno na registraci trvalého bydliště a nyní je sporné, zda jím žalobkyně disponuje.

[3] Městský soud v Praze rozsudkem ze dne 12. 3. 2015, č. j. 2 Az 16/2013 - 54, zamítl žalobu, kterou žalobkyně dne 16. 10. 2013 napadla rozhodnutí žalovaného, žádnému z účastníků nepřiznal právo na náhradu řízení a zástupkyni žalobkyně přiznal odměnu za zastupování. Městský soud předně konstatoval, že žalobkyně není členkou žádné politické strany či jinak politicky aktivní a neuváděla žádné potíže s uplatňováním politických práv a svobod ve vlasti. Proto nesplnila podmínky pro udělení azylu dle § 12 písm. a) zákona o azylu.

[4] V kontextu § 12 písm. b) zákona o azylu se městský soud zabýval tím, zda žalobkyně patřila k určité sociální skupině. Dospěl k závěru, že žalobkyně jako žena, které se narodilo nemanželské dítě, nenaplnovala podmínky pro začlenění do sociální skupiny, protože vědomě porušila zásadu manželské věrnosti, která je vlastní muslimské společnosti a o níž žalobkyně věděla.

[5] Žalobkyně nesplňovala ani podmínky dle § 13 zákona o azylu, neboť nikomu z její rodiny nebyl azyl udělen. Městský soud dále shledal, že žalobkyni nemohl být udělen ani humanitární azyl, protože snaha o zajištění pobytu její dcery na území České republiky není relevantním azylovým důvodem pro udělení mezinárodní ochrany. Mezinárodní ochrana totiž není obecně prostředkem pro řešení ekonomických, osobních a rodinných problémů. Když se městský soud zabýval možností udělení doplňkové ochrany, shledal, že žalobkyni nehrozilo uložení či vykonání trestu smrti nebo mučení a nelidské či ponižující zacházení. Žalobkyně neuvedla žádné potíže se státními orgány; pouze poukazovala na problémy s manželem, který byl často v podnapilém stavu, bil ji a nestaral se o děti.

[6] Tvrzení ohledně znásilnění v roce 2009 vyhodnotil městský soud za účelové, jelikož ho stěžovatelka neuvedla v žádosti o udělení mezinárodní ochrany, ale až během pohovoru poté, co si zajistila právní zastoupení. Žalobkyně se sice obrátila na policii, ale své trestní oznámení vzápětí vzala zpět, a proto nebylo možné tvrdit, že policie neměla snahu žalobkyni ochránit. Městský soud poukázal v té souvislosti i na nesrovnalosti ve výpovědi žalobkyně ohledně délky jejího těhotenství a kontaktu bývalého manžela s jejími dcerami. Zároveň uvedl, že z výpovědi nevyplývalo, že by se sestra žalobkyně, když jí vyhrožoval bývalý manžel žalobkyně, obrátila na policii. Není totiž možné shledat absenci státní ochrany, pokud žadatel o mezinárodní ochranu nevyčerpá všechny relativně dostupné prostředky k ochraně svých práv.

[7] Městský soud dále podotkl, že žádost o mezinárodní ochranu podaná po poměrně dlouhé době je alespoň nepřímým důkazem, že žadatel svou situaci v zemi původu nepociťoval palčivě. Žalobkyně pobývala na území České republiky od roku 2007 a na přelomu června a července roku 2009 se vrátila do Kazachstánu z důvodu nemoci své matky. Pokud při návštěvě Kazachstánu došlo k jejímu znásilnění přáteli jejího bývalého manžela, měla dostatek času, aby tuto skutečnost uvedla jako azylový důvod. Žalobkyně

však podala žádost o mezinárodní ochranu až téměř o dva roky později dne 15. 3. 2011, kdy jí nesvědčil žádný právní důvod k pobytu na území České republiky a její dcera byla nucena vycestovat z České republiky. Závěrem městský soud poznamenal, že nesouhlasí s tvrzením žalobkyně, která vyjádřila pochybnosti ohledně toho, zda disponuje občanstvím Kazašské republiky, jelikož žalobkyně komunikovala se zastupitelským úřadem Kazašské republiky v České republice v souvislosti s narozením své dcery dne 22. 7. 2010.

II.

Obsah kasační stížnosti a vyjádření žalovaného

[8] Kasační stížností podanou dne 18. 5. 2015 brojí žalobkyně (dále též „stěžovatelka“) proti nadepsanému rozsudku Městského soudu v Praze. Stěžovatelka spatřuje nezákonný postup žalovaného v tom, že nesprávně vyložil pojem sociální skupina. V souladu s rozsudkem Nejvyššího správního soudu ze dne 19. 5. 2014, č. j. 5 Azs 63/2004 - 60, č. 364/2004 Sb. NSS, se považuje za členku sociální skupiny žen, které „podvedly“ svého manžela a počaly nemanželské dítě. Takové ženy jsou v muslimské společnosti bezpochyby zavrhovány, pronásledovány a vnímány odlišně od žen, které dítě počaly v manželství. Nic přitom nemění na situaci, že si stěžovatelka musela být uvedeného společenského nastavení vědoma. Stěžovatelka tak považuje argumentaci soudu, který na jednu stranu přiznává odlišné chování muslimů k ženám, ale na druhou stranu dává vzniklou situaci stěžovatce za vinu, za irelevantní; *ad absurdum* by za sociální skupinu nemohli být považováni ani homosexuálové, kteří rovněž nerespektují zásady většinové společnosti. Příslušnost k sociální skupině proto nelze vyloučit jen z toho důvodu, že stěžovatelka počala nemanželské dítě, ačkoli si byla vědoma, že porušovala konvence muslimské společnosti.

[9] Stěžovatelka dále namítá, že žalovaný se nezabýval neefektivitou kazašské policie a nezjistil v této souvislosti dostatečně skutkový stav. Žalovaný sice uváděl, že stěžovatelka mohla podat trestní oznámení, ale nezjistil, zda je policie s ohledem na možné předsudky ochotna vůbec poskytnout pomoc ženám, které počaly nemanželské dítě. Jelikož se s touto námitkou nevypořádal ani městský soud, považuje stěžovatelka jeho rozhodnutí za nepřezkoumatelné.

[10] Stěžovatelka se rovněž ohrazuje proti závěru městského soudu, že její tvrzení ohledně znásilnění je nevěrohodné z toho důvodu, že ho uvedla až po zajištění právního zastoupení v pohovoru v řízení o žádosti o udělení mezinárodní ochrany. Jelikož se jedná o traumatickou událost, nechtěla tuto událost v řízení vůbec zmiňovat, neboť hlavním důvodem byla obava z bývalého manžela kvůli narození nemanželské dcery. Zároveň byla při sepisu žádosti o udělení mezinárodní ochrany upozorněna pracovníkem ministerstva, že zápis je limitován počtem znaků a detailnější výpověď se předpokládá až v průběhu pohovoru. Pokud stěžovatelka neuvedla některé skutečnosti v žádosti s tím, že je bude moci uvést v pohovoru, nelze tuto skutečnost považovat za nesrovnalost, která by zakládala nevěrohodnost stěžovatelky.

[11] Závěrem stěžovatelka nesouhlasí s tvrzením soudu, že v jejích výpovědích mají být další nepřesnosti. Nesouhlasí zároveň ani s tvrzením městského soudu, že žádost o mezinárodní ochranu podala poměrně po dlouhé době, když ke znásilnění došlo v roce

pokračování

2009. Stěžovatelka k tomu uvádí, že hlavním důvodem její žádosti bylo narození její nemanželské dcery a z toho plynoucí obava z manžela, který se o narození dozvěděl. Vzhledem k datu narození dcery a informacím o plánované mstě bývalého manžela, které se postupně dozvíдалa, nelze považovat podání žádosti o udělení mezinárodní ochrany za opožděné. Jelikož stěžovatelka komunikovala se zastupitelským úřadem Kazašské republiky v České republice v souvislosti s narozením dcery téměř před pěti lety, jeví se, oproti závěrům městského soudu, jako reálné i pozbytí jejího kazašského občanství.

[12] Žalovaný ve vyjádření ke kasační stížnosti ze dne 1. 6. 2015 popírá oprávněnost kasační stížnosti, navrhuje její zamítnutí a domnívá se, že jak jeho rozhodnutí, tak rozsudek městského soudu byly vydány v souladu s právními předpisy. Žalovaný k námitkám stěžovatelky uvádí, že neshledal důvody pro udělení některé z forem mezinárodní ochrany. Stěžovatelka jako důvod pro opuštění země uvedla problémy s bývalým manželem. Ačkoli se obrátila s žádostí o pomoc na policii, sama trestní oznámení vzala zpět. Z uvedeného vyplývá, že policie byla činná a snažila se stěžovatelce pomoci. Pokud stěžovatelka vzala své trestní oznámení zpět, policie nemohla případ přirozeně prošetřit, a stěžovatelka tak nemůže tvrdit, že jí státní orgány odmítly pomoci. O znásilnění se ani ve velmi podrobném vlastnoručně psaném prohlášení vůbec nezmínila, a proto žalovaný považoval toto tvrzení za účelové. Stěžovatelka je dnes již rozvedená a má možnost si najít jiné místo k životu v rámci rozlehlého území Kazašské republiky, jež je plochou cca. 35krát větší než Česká republika. Proto žalovaný považoval obavy stěžovatelky z bývalého manžela za neopodstatněné, nepřesvědčivé a nepodložené. Žalovaný rovněž nepovažuje ženy, kterým se narodilo nemanželské dítě, za specifickou sociální skupinu ve smyslu zákona o azylu, neboť zde nejsou naplněny definiční znaky této skupiny. Podle judikatury Nejvyššího správního soudu totiž vyplývá, že dlužníci, ženy pronásledované svými manžely či partnery a nečlenové zločineckých struktur netvoří sociální skupinu ve smyslu zákona o azylu (rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 4. 7. 2006, č. j. 4 Azs 387/2005 - 65).

III.

Posouzení kasační stížnosti

[13] Nejvyšší správní soud nejprve přezkoumal podmínky pro řízení o kasační stížnosti a shledal, že kasační stížnost je podána včas, neboť byla podána ve lhůtě dvou týdnů od doručení napadeného rozsudku (§ 106 odst. 2 s. ř. s.), je podána osobou oprávněnou, neboť stěžovatelka byla účastníkem řízení, z něhož napadený rozsudek vzešel (§ 102 s. ř. s.), a stěžovatelka je zastoupena advokátkou (§ 105 odst. 2 s. ř. s.).

[14] Po konstatování přípustnosti podané kasační stížnosti se Nejvyšší správní soud ve smyslu § 104a s. ř. s. zabýval otázkou, zda tato kasační stížnost svým významem podstatně přesahuje vlastní zájmy stěžovatelky. Pokud by tomu tak nebylo, musela by být podle tohoto ustanovení příslušná kasační stížnost odmítnuta jako nepřijatelná. Výklad zákonného pojmu „*přesah vlastních zájmů stěžovatele*“, který je podmínkou přijatelnosti kasační stížnosti, byl podán například usnesením Nejvyššího správního soudu ze dne 26. 4. 2006, č. j. 1 Azs 13/2006 - 39, č. 933/2006 Sb. NSS.

[15] Nejvyšší správní soud posoudil kasační stížnost a dospěl k závěru, že kasační stížnost je přijatelná, jelikož shledal v rozhodnutí městského soudu zásadní pochybení, které mohlo mít dopad do hmotněprávního postavení stěžovatelky. Městský soud závažným způsobem nesprávně vypořádal část azylového příběhu stěžovatelky (viz níže). Nejvyšší správní soud zároveň spatřuje v námitce týkající se příslušnosti k sociální skupině – muslimkám, které porodily za trvání manželství dítě s jiným mužem než manželem (dále též „nemanželské dítě“) – právní otázku, která nebyla v dosavadní judikatuře zdejšího soudu jednoznačně vyřešena.

[16] Na základě kasační stížnosti, kterou shledal zdejší soud za přijatelnou, přezkoumal Nejvyšší správní soud napadený rozsudek v souladu s § 109 odst. 3 a 4 s. ř. s. vázán rozsahem a důvody, které stěžovatelka uplatnila v kasační stížnosti. Neshledal přitom vady podle ustanovení § 109 odst. 4 s. ř. s., k nimž by musel přihlédnout z úřední povinnosti. Stěžovatelka podal kasační stížnost z důvodu nesprávného posouzení právní otázky [§ 103 odst. 1 písm. a) s. ř. s.], vad správního řízení [§ 103 odst. 1 písm. b) s. ř. s.] a nepřezkoumatelnosti rozsudku krajského soudu pro nedostatek důvodů rozhodnutí [§ 103 odst. 1 písm. d) s. ř. s.].

[17] Kasační stížnost je důvodná.

[18] Ze správního spisu zjistil zdejší soud tyto podstatné skutečnosti:

[19] Žádostí podanou dne 15. 3. 2011 stěžovatelka žádala o poskytnutí mezinárodní ochrany. Stěžovatelka uvedla, že se dostala do neřešitelné osobní situace. Její současný manžel a biologický otec její nejmladší dcery žil s dcerou v Kyrgyzstánu, kde s nimi ale stěžovatelka nemohla z etnických důvodů žít. Zároveň stěžovatelka pociťovala nebezpečí ze strany svého bývalého manžela, protože v době trvání manželství otěhotněla s jiným mužem a manžel by se jí mohl podle islámské tradice kvůli tomu, že porodila nemanželské dítě, mstít. Bývalý muž přitom stěžovatelku bil, pil alkohol a nestaral se o děti. Stěžovatelka měla obavu z problémů s bývalým manželem, které by vznikly v případě jejího návratu do vlasti.

[20] Příloženou žádostí o azyl datovanou ke dni 10. 3. 2011 stěžovatelka dále rozvedla své důvody pro podání žádosti. Vedle příběhu své nejmladší dcery uvedla, že se nemůže vrátit, do Kazachstánu protože je muslimka a v době probíhajícího rozvodu se jí narodilo dítě s jiným mužem. Přestože stěžovatelka s manželem mnoho let nežila, narození nemanželského dítěte by považoval za zostuzení rodiny, a proto by mohl stěžovatelce i její dceři ublížit.

[21] Protokolem ze dne 15. 4. 2011 byl zaznamenán pohovor k žádosti o udělení mezinárodní ochrany. Nejvyšší správní soud zejména zjistil, že stěžovatelka žádost podala proto, aby byl umožněn příjezd její dcery do České republiky, protože život obou byl v ohrožení. Stěžovatelka je muslimka a její nyní bývalý manžel jí neustále vyhrožoval, protože podle jeho názoru stěžovatelka dělá ostudu své rodině. V polovině června 2009 přijela stěžovatelka do Kazachstánu z důvodu vážného zdravotního stavu své matky. Když byla stěžovatelka doma, vyhledal ji její manžel. V domě bylo hodně lidí, kteří se loučili s matkou stěžovatelky. Jelikož manžel byl opilý a choval se nevhodně a hlučně,

pokračování

stěžovatelka ho odvedla. Manžel si chtěl se stěžovatelkou vysvětlit jejich problémy. Při cestě autem s nimi jeli i 3 neznámí muži. Manžel v sadu za vesnicí usnul, a když se stěžovatelka pokoušela uniknout, uvedení muži ji chytili a jeden z nich ji znásilnil. Jakmile se manžel začal probouzet, dostali z něho muži strach a nechali stěžovatelku uprchnout do vesnice. Stěžovatelka na naléhání svého bratra podala trestní oznámení a podstoupila lékařské vyšetření ohledně zranění a gynekologický stěr. Měla ale strach, protože věděla, že manželovy dvě sestry pracují ve vládě a jeho přítel je voják z povolání. Zhruba po jednom až dvou týdnech od návratu do České republiky volala stěžovatelce její sestra; byla na policii s manželem stěžovatelky a třemi muži. Stěžovatelku uvedená situace zastrašila a nechala svoji sestru vzít zpět trestní oznámení; faxem poslala plnou moc ověřenou notářem. Manžel potom stížnost roztrhal a sestře vyhrožoval násilím pro případ, že by se situace opakovala a stěžovatelka na něj ještě někdy podala další stížnost. Tato situace se opakovala i v minulosti a manžel byl schopen stěžovatelku vždy najít, i když utekla do jiného města; proto musela opustit Kazachstán. Stěžovatelka dále uvedla, že nevěděla, jak dále pokračovalo policejní vyšetřování; měla strach. Domnívá se ale, že policie nečinila žádné úkony, protože měla zkušenost, že na základě žádosti o výplatu výživného, kterou podala před 10 lety, policie manžela nenašla, ačkoli měla jeho adresu. Stěžovatelka rovněž přestřela, že jí manžel nedal mnoho let souhlas k rozvodu. Společně se rozvedli až dne 14. 10. 2010 na žádost jejího manžela, když se dozvěděl, že stěžovatelka otěhotněla se svým přítelem R. O., Uzbekem a občanem Kyrgyzstánu. K jmenovanému příteli stěžovatelka odvezla do Kyrgyzstánu svoji dceru, když její dcera obdržela v České republice výjezdní příkaz. Stěžovatelka dále konstatovala, že nezmínila veškeré důvody pro podání žádosti o mezinárodní ochranu, protože jí bylo sděleno, aby uvedla své důvody krátce. Znásilnění v žádosti nezmínila, protože se bála a nechtěla ho zmiňovat vůbec. Zároveň ji po celou dobu provázela obava z bývalého manžela, který stěžovatelce vyhrožoval, že ji „dostane“ a že zabije její dceru, kvůli níž se musel se stěžovatelkou rozvést. Jelikož stěžovatelka zostudila z pohledu islámu rodinu, nemohl s ní manžel dále setrvat v manželství. Stěžovatelka rovněž vypověděla, že jako občanka Kazachstánu nemohla pobývat v Kyrgyzstánu. Kdyby se vrátila do Kazachstánu, měla by problémy s bývalým manželem, který ví, že stěžovatelka jako muslimka porodila nemanželské dítě. V případě návratu se stěžovatelka obávala bití a výhrůžek, že ji bývalý manžel zabije. Na jednání manžela si stěžovatelka před rokem 2007 nestěžovala, protože jí manžel vyhrožoval.

[22] Ze zprávy o dodržování lidských práv za rok 2012 vytvořené Ministerstvem zahraničí Spojených států amerických dne 19. 4. 2013 zejména vyplývá, že v Republice Kazachstán je moc na základě ústavy koncentrována v rukách prezidenta, který má pod kontrolou zákonodárný i justiční systém. Mezi nejzávažnější problémy v oblasti lidských práv patří neexistence nezávislé justice a spravedlivého procesu, všudypřítomná korupce a zneužívání pravomocí justičního personálu. Zároveň dochází v zemi k diskriminaci a násilí vůči ženám. Přetrvává beztrestnost lidí s kontakty na vládní činitele nebo na orgány činné v trestním řízení.

[23] Z informace Ministerstva zahraničních věcí ze dne 5. 12. 2012, č. j. 123003/2012-LPTP, zejména vyplývá, že v případě neadekvátního policejního postupu je možné se obrátit na instituci Ochránce lidských práv, která je podřízena prezidentovi; ochránce tedy není nezávislý a jeho kompetence jsou omezené. Dále v Kazachstánu existuje řada neziskových organizací, které jsou zaměřeny na ochranu lidských práv. Ačkoli se občané

mohou obracet i na soudy, nejedná se o nejúspěšnější způsob ochrany. Stížnostmi je možné obrátit se i na ministra vnitra, ale vzhledem k povaze režimu se pravděpodobně nejedná o efektivní způsob ochrany práv.

[24] Z informace Ministerstva zahraničních věcí ze dne 19. 3. 2013, č. j. 94212/2013-LPTP, zejména vyplývá, že v případě nečinnosti státních orgánů lze podat stížnost prostřednictvím Agentury pro věci státní služby. Situace občanů dlouhodobě pobývajících v zahraničí se po návratu neliší od situace krátkodobě cestujících občanů. U vracejících občanů je podstatné, zda mají zachovanou registraci trvalého bydliště; pokud by ji neměli nebo by zanikla, následuje správní řízení s možností sankce. Občané, kteří mají v pasu označení o deportaci, mohou v Kazachstánu podléhat šetření ohledně důvodů deportace; proto je důležité, aby odmítnutí žadatelé o azyl měli v pořádku doklady.

[25] Ze zprávy Svoboda ve světě 2013 – Kazachstán vyhotovené v lednu 2013 organizací Freedom House zejména vyplývá, že zažité postoje a ekonomická nevyrovnanost omezují profesní příležitosti pro ženy. Domácí násilí často zůstává bez trestu, protože policisté se zdráhají zasahovat do věcí, které pokládají za ryze rodinné a soukromé. Obecný trend míry svobody je sestupný v důsledku zákazu mnoha médií.

[26] V protokolu ze dne 10. 9. 2013 o seznámení s podklady pro vydání rozhodnutí dle § 36 odst. 3 zákona č. 500/2004 Sb., správní řád, stěžovatelka zejména uvedla, že jí bývalý manžel stále vyhrožuje prostřednictvím dětí, že ji vyhledá a zabije.

III. a)

Námítka nepřezkoumatelnosti rozsudku městského soudu

[27] Nejvyšší správní soud se nejprve zabýval tvrzenou nepřezkoumatelností rozsudku městského soudu [§ 103 odst. 1 písm. d) s. ř. s.], protože absence této zásadní vady rozsudku je podmínkou pro věcný přezkum dalších kasacních námitek (viz například rozsudek zdejšího soudu ze dne 8. 3. 2005, č. j. 3 As 6/2004 - 105, č. 617/2005 Sb. NSS, všechna rozhodnutí správních soudů jsou dostupná na: www.nssoud.cz). Stěžovatelka shledává jeho nepřezkoumatelnost v tom, že se městský soud nezabýval otázkou efektivity kazašské policie a její ochotou poskytovat muslimským ženám ochranu.

[28] Obecně nevypořádání se s žalobní námitkou ze strany soudu je skutečností, která má vliv na zákonnost rozhodnutí o věci samé, neboť ze zásad spravedlivého procesu mj. vyplývá povinnost obecných soudů svá rozhodnutí řádně odůvodnit, reagovat na uplatněné námitky a vysvětlit, jak byly hodnoceny. Tato povinnost dostatečného odůvodnění rozhodnutí, jakkoli je na ni třeba z hlediska ústavních principů důsledně trvat, však nemůže být chápána zcela dogmaticky. Nejvyšší správní soud odkazuje na závěr, že povinnost řádného odůvodnění rozhodnutí nelze mechanicky ztotožňovat s povinností poskytnout podrobnou odpověď na každý jednotlivý v žalobě uplatněný argument (shodně judikuje Ústavní soud – viz např. usnesení ze dne 21. 4. 2011, sp. zn. II. ÚS 691/11, dostupné na: <http://nalus.usoud.cz>, či Evropský soud pro lidská práva – viz jeho rozsudek ze dne 19. 4. 1994, *Van de Hurk v. Nizozemí*, stížnost č. 16034/90, bod 61, rozsudek Evropského soudu pro lidská práva ze dne 9. 12. 1994, *Ruiz Torija v. Španělsko*, stížnost č. 18390/91, bod 29, dostupné na: <http://hudoc.echr.coe.int/>). Podstatné podle názoru

pokračování

Nejvyššího správního soudu je, aby se městský soud ve svém rozhodnutí vypořádal se všemi základními námitkami žalobce tak, aby žádná z nich nezůstala neobjasněna a bez náležité odpovědi. Odpověď na základní námitky však v sobě může v některých případech konzumovat i odpověď na některé námitky dílčí a související (srov. např. rozsudky ze dne 14. 2. 2013, č. j. 7 As 79/2012 - 54, ze dne 29. 8. 2013, č. j. 7 As 182/2012 - 58, 19. 2. 2014, č. j. 1 Afs 88/2013 - 66).

[29] Nejvyšší správní soud dospěl k závěru, že se městský soud uvedenou otázkou zabýval na straně 11 svého rozhodnutí, kde uvedl, že policie byla činná do doby, než žalobkyně vzala zpět podané trestní oznámení. Aniž by na tomto místě zdejší soud hodnotil správnost skutkových závěrů městského soudu, je z odůvodnění rozsudku patrné jeho stanovisko, že se stěžovatelka vlastním postupem zřekla policejní ochrany. Pokud městský soud zaujal tento názor, je pochopitelné, že bylo z jeho pohledu nadbytečné se zabývat efektivitou dostupné policejní ochrany. Proto nelze přijmout závěr stěžovatelky, že městský soud námitku zcela pominul.

[30] Nejvyšší správní soud neshledal námitku ohledně nepřezkoumatelnosti rozsudku městského soudu důvodnou a mohl případ věcně přezkoumat.

III. b) Příslušnost stěžovatelky k určité sociální skupině

[31] Stěžovatelka předně namítá, že přísluší k sociální skupině muslimek, které porodily nemanželské dítě, a ze strany bývalého manžela jí hrozí msta. Zároveň tvrdí, že tyto muslimky jsou v muslimské společnosti vnímány odlišně od jiných žen, které porodily dítě během manželství, že jsou zavrhovány a pronásledovány.

[32] Naproti tomu městský soud dospěl k závěru, že stěžovatelka není příslušnicí uvedené sociální skupiny, protože stěžovatelka je muslimkou, byly jí známy morální zásady islámu, a předem musela vědět, jak se bude muslimská společnost stavět k ženě, která počne za trvání manželství dítě v rámci mimomanželského vztahu. Jelikož stěžovatelka vědomě jednala v rozporu se zásadami, ve kterých byla vychovávána, městský soud jí nepřiznal status příslušníka určité sociální skupiny.

[33] Podle § 12 písm. b) zákona o azylu „[a]zyl se cizinci udělí, bude-li v řízení o udělení mezinárodní ochrany zjištěno, že cizinec má odůvodněný strach z pronásledování z důvodu rasy, pohlaví, náboženství, národnosti, příslušnosti k určité sociální skupině nebo pro zastávání určitých politických názorů ve státě, jehož občanství má, nebo, v případě že je osobou bez státního občanství, ve státě jeho posledního trvalého bydliště“.

[34] Podle čl. 10 odst. 1 písm. d) před středníkem směrnice Rady č. 2004/83/ES o minimálních normách, které musí splňovat státní příslušníci třetích zemí nebo osoby bez státní příslušnosti, aby mohli žádat o postavení uprchlíka nebo osoby, která z jiných důvodů potřebuje mezinárodní ochranu, a o obsahu poskytované ochrany, účinné do 20. 12. 2013 (dále jen „kvalifikační směrnice“), „skupina tvoří určitou společenskou vrstvu, zejména

- *jestliže příslušníci této skupiny sdílejí vrozený charakteristický rys nebo společnou minulost, kterou nelze změnit, nebo sdílejí charakteristiku nebo přesvědčení, které jsou natolik zásadní pro totožnost nebo svědomí, že daná osoba nemá být nucena, aby se jí zřekla a*
- *tato skupina má v dotyčné zemi odlišnou totožnost, protože ji okolní společnost vnímá jako odlišnou“.*

Zcela identicky zní i čl. 10 odst. 1 písm. d) před středníkem směrnice Evropského parlamentu a Rady č. 2011/95/EU o normách, které musí splňovat státní příslušníci třetích zemí nebo osoby bez státní příslušnosti, aby mohli požívat mezinárodní ochrany, o jednotném statusu pro uprchlíky nebo osoby, které mají nárok na doplňkovou ochranu, a o obsahu poskytnuté ochrany, přepracované znění, účinné od 21. 12. 2013 (dále jen „kvalifikační směrnice II“).

[35] Kvalifikace pronásledování pro příslušnost k určité sociální skupině dle § 12 písm. b) zákona o azylu je nejsložitější, protože tento důvod není oproti ostatním přesně zákonem definován a zahrnuje i samotné vymezení pronásledované sociální skupiny. Nejvyšší správní soud se vymezením sociálních skupin zabýval již v celé řadě případů. Dospěl například k závěru, že za sociální skupinu mohli být považováni vojáci a příslušníci ozbrojených složek, které obyvatelstvo vnímalo jako představitele či přívržence režimu (rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 2. 8. 2012, č. j. 5 Azs 2/2012 - 49), a branci, kteří čelili hrozbě násilí v případě nástupu do vojenské služby ze strany teroristických skupin, když jim stát nebyl schopen zaručit dostatečnou ochranu, a na druhé straně byli vystaveni hrozbě trestu odnětí svobody ze strany státu, pokud by službu nenastoupili (rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 9. 6. 2008, č. j. 5 Azs 18/2008 - 83, č. 2406/2011 Sb. NSS). Za sociální skupinu mohla být ale považována i rodina žadatele o azyl (rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 21. 3. 2012, č. j. 6 Azs 3/2012 - 45) či žadatel pronásledovaný fanatiky pro život v nábožensky smíšeném manželství (rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 18. 12. 2008, č. j. 1 Azs 86/2008 - 101, č. 1806/2009 Sb. NSS).

[36] Ačkoli samotné znění § 12 písm. b) zákona o azylu neobsahuje kritéria pro určení příslušnosti k určité sociální skupině, její obsah je nutné vykládat v souladu s Úmluvou o právním postavení uprchlíků, přijatou dne 28. 7. 1951 v Ženevě, ve znění Protokolu ze dne 31. 1. 1967, č. 208/1993 Sb., (dále jen „Ženevská úmluva“). Dále musí být aplikace tohoto ustanovení též v souladu i s kvalifikační směrnicí, která harmonizuje azylové právo mezi členskými státy Evropské unie (srovnej rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 13. 8. 2008, č. j. 2 Azs 45/2008 - 67, č. 1713/2008 Sb. NSS). Zároveň je možné kritéria pro vymezení sociální skupiny hledat i v judikatuře soudů a ve směrnících a doporučeních Úřadu Vysokého komisaře OSN pro uprchlíky – UNHCR. Přestože se v případě směrnic UNHCR nejedná o závazné prameny práva, ze kterých by byl zdejší soud povinen vycházet, jde o inspirativní prameny mezinárodně uznávané praxe („soft law“), které je vhodné mít na zřeteli jak při aplikaci práva, tak při tvorbě právních předpisů (srovnej přiměřeně rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 15. 5. 2012, č. j. 2 Ao 5/2011 - 204, č. 2659/2012 Sb. NSS).

[37] Důvod pronásledování – příslušnost k určité sociální skupině – nemá pevně stanovené hranice jako jiné azylové důvody. Příslušnost k určité sociální skupině je nutné

pokračování

proto chápat v kontextu světových a společenských proměn v jednotlivých kulturách a vzhledem k vývoji lidskoprávních norem mezinárodního práva. Nejvyšší správní soud vycházel předně ze znění čl. 10 odst. 1 písm. d) kvalifikační směrnice. První podmínka uvedeného ustanovení vymezuje tzv. „chráněné znaky“ – atributy jisté kvality, které jsou vlastní určité sociální skupině; druhá podmínka je potom orientována na tzv. „sociální percepci“ – vnímání této sociální skupiny okolní společností jako odlišné. Obě podmínky přitom musí být dle znění kvalifikační směrnice splněny zároveň (kumulativně), v některých případech může k získání mezinárodní ochrany postačovat i jen alternativní splnění jedné z podmínek (srovnej čl. 3 kvalifikační směrnice a rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 21. 3. 2012, č. j. 6 Azs 3/2012 - 45).

[38] Kritéria stanovená kvalifikační směrnicí korespondují i s dřívější soudní praxí a metodikou UNHCR. Směrnice k určování příslušnosti k určité sociální skupině uvádí dva přístupy. (i) Při posuzování „chráněných znaků“ se zjišťuje, zda určitá skupina oplývá určitým nezczitelným znakem, či zda zczizení takového znaku by nebylo možné po příslušnících takové skupiny požadovat, protože by bylo v rozporu s lidskou důstojností. (ii) Druhý přístup je orientován na zjištění, zda je skupině vlastní určitý atribut, který umožňuje rozpoznat její jednotlivé členy nebo jenž je odlišuje od společnosti, tzv. „sociální percepcce“ [viz Směrnice k mezinárodní ochraně: „Příslušnost k určité sociální skupině“ v kontextu článku 1A(2) Úmluvy z roku 1951 resp. Protokolu z roku 1967 ve vztahu k statusu uprchlíků, vydaná dne 7. 5. 2002, č. HCR/GIP/02/02, všechny citované prameny UNHCR jsou dostupné na: <http://www.refworld.org/protectionmanual.html>].

[39] Obdobné závěry lze nalézt i v judikatuře Nejvyššího správního soudu. V rozsudku ze dne 14. 1. 2004, č. j. 2 Azs 69/2003-48, zdejší soud zopakoval svůj dřívější názor, že „[s]ociální skupina ve smyslu zákona o azylu je společenský útvar, jenž je určitelný natolik přesně, aby byl vůbec způsobilý k pronásledování. Příslušnost k sociální skupině je totiž nutno vnímat jako možnost, na jejímž základě může ČR poskytnout ochranu i z jiných důvodů motivujících k pronásledování, než z důvodu rasy, náboženství, národnosti či politického přesvědčení. Takovými důvody jsou typicky příslušnost k sexuálním menšinám, skupinám spojeným přesvědčením nenáboženské a nepolitické povahy a jiným skupinám, jevícím znak způsobilý k pronásledování, jenž nemusel být zákonodárci v době přijímání zákona o azylu vůbec znám“. V rozsudku ze dne 19. 5. 2004, č. j. 5 Azs 63/2004-60, č. 364/2004 Sb. NSS, zdejší soud uvedl, že přestože pojem sociální skupiny není ze své povahy zcela jasný, pro určení existence sociální skupiny „[l]ze však vyjít z praxe soudních rozhodnutí, která se vyčlenila do dvou přístupů, jeden představuje tzv. chráněnou charakteristiku, druhý pak přístup sociální percepcce. Prvý klade důraz na nezměnitelnou charakteristiku pro člověka natolik zásadní, že by se jí neměl být nucen vzdát, totiž vrozená (např. pohlaví, etnická příslušnost) nebo nezměnitelná z jiných důvodů (např. historických, povolání, stav),“ dále shrnul, že [u]rčitá sociální skupina je tedy skupina osob sdílející objektivně společnou charakteristiku nebo je alespoň takto společností vnímána. Tato charakteristika má často povahu vrozeného, nezměnitelného rysu nebo je jinak zásadní pro lidskou identitu, svědomí nebo výkon lidských práv dotýčných osob; riziko pronásledování tuto charakteristiku nepředstavuje“.

[40] Detailní rozbor zvláštností pronásledování z důvodu pohlaví (dále jen „genderové pronásledování“) nabízí další směrnice UNHCR [Směrnice k mezinárodní ochraně: „Zvláštnosti pronásledování z důvodu pohlaví“ v kontextu článku 1A(2) Úmluvy z roku

1951 resp. Protokolu z roku 1967 ve vztahu k statusu uprchlíků, vydaná dne 7. 5. 2002, č. HCR/GIP/02/01]. Ačkoli samotný pojem pronásledování z důvodu pohlaví nemá vlastní právní význam, v souvislosti s dalšími okolnostmi může hrát pohlaví významnou roli. Proto směrnice považuje za jednu ze zásad pro výklad pojmu uprchlík ve smyslu Ženevské úmluvy, aby byl zohledňován při zkoumání azylových žádostí i faktor pohlaví. Směrnice rozlišuje mezi pojmy pohlaví v biologickém smyslu („sex“) a pohlavím v sociálním smyslu („gender“), které zohledňuje vztahy mezi muži a ženami v určité společnosti dané zvyklostmi a kulturou. Přestože cílem genderového pronásledování mohou být muži i ženy, ženy jsou častěji vystaveny zejména sexuálnímu násilí, domácímu násilí, nucenému manželství, mrzačení pohlavních orgánů či trestům za porušení zvyklostí.

[41] Uvedená směrnice UNHCR dále uvádí, že v otázce zkoumání tvrzeného genderového pronásledování je podstatné jak detailní posouzení azylového příběhu žadatele, tak přesné zjištění podmínek v zemi původu; především je důležité posouzení faktické situace v zemi původu žadatele, nikoli pouhý odkaz na právní předpisy. V případě genderově pronásledovaných žen jde zejména o ověření, jaké je právní postavení žen, jaká jsou jejich politická, hospodářská a občanská práva. Zároveň je potřeba zjistit, jaké jsou kulturní a sociální zvyklosti země původu, co se stane, pokud je žena poruší, a jak jsou ženy chráněny. Směrnice zdůrazňuje, že pod uvedené případy je možné zařadit i situace, kdy stát vědomě či z neschopnosti nebrání tomu, aby byla určitým osobám způsobena vážná újma soukromými osobami. Přitom byla-li původcem pronásledování soukromá osoba, stačí pro prokázání příčinné souvislosti mezi důvody pronásledování a odůvodněným strachem, aby pronásledovala žadatele z azylově relevantních důvodů. Důvody, proč stát neposkytl žadateli před tímto pronásledováním ochranu, nejsou v takovém případě podstatné. Příčinná souvislost je dána ale i v opačné situaci, pokud soukromá osoba pronásledovala žadatele mimo azylově relevantní důvody, ale stát žadateli neposkytl ochranu z azylově relevantních důvodů.

[42] Ženy popisuje směrnice UNHCR jako typický možný příklad sociální skupiny, protože jsou podskupinou společnosti s určitými vrozenými a nezměnitelnými atributy a často se s nimi zachází jinak než s muži. Přitom uvedené platí nezávisle na velikosti sociální skupiny, vnitřní soudržnosti, je-li příslušnost ve skupině dobrovolná, či zda hrozí pronásledování všem členům skupiny nebo jen některým. Ačkoli znak pronásledování může být významným faktorem pro vymezení skupiny, skupina by měla být identifikována jako taková na základě kritérií chráněných znaků a sociální percepce.

[43] Předmětem přezkumu je nyní posouzení otázky, mohla-li být stěžovatelka příslušnicí skupiny muslimek, kterým se narodilo nemanželské dítě, a zda příslušnost k této skupině byla v příčinné souvislosti s tvrzeným pronásledováním, popřípadě zda byla příčinou vzniku strachu z pronásledování. Nejvyšší správní soud zhodnotil zjištěný skutkový stav dle čl. 10 odst. 1 písm. d) kvalifikační směrnice a výše uvedených skutečností a dospěl k závěru, že kasační námitka je důvodná.

[44] Stěžovatelka tvrdí, že ji bývalý manžel pronásleduje z toho důvodu, že za trvání manželství porodila dítě s jiným mužem, čímž pohaněla rodinu v muslimském pojetí. Již během manželství ji muž bil, opíjel se a nestaral se o děti. Během návštěvy v Kazachstánu v červnu 2009 byla znásilněna známými svého muže. Přestože se chtěla s manželem delší

pokračování

dobu rozvést, manžel ji rozvod nepovolil; sám podal žádost teprve ve chvíli, kdy se dozvěděl o jejím těhotenství. Stěžovatelka se zároveň obává pronásledování ze strany muslimské komunity, která nemanželské těhotenství neakceptuje (bod 17 a 22).

[45] Pohledem první podmínky v čl. 10 odst. 1 písm. d) kvalifikační směrnice sdílejí muslimky, které porodily v manželství dítě s jiným mužem, společnou minulost – narození nemanželského dítěte, kterou nelze změnit. Stěžovatelka dále tvrdí, že takové ženy jsou v muslimské společnosti vnímány odlišně, resp. pronásledovány, což by nasvědčovalo splnění i druhé podmínky.

[46] Nejvyšší správní soud na tomto místě konstatuje, že stěžovatelka splnila svoji část povinností v azylovém řízení, které spočívaly (i) v tvrzení důvodného strachu z pronásledování, či pronásledování, (ii) které probíhá z azylově relevantních důvodů, přičemž (iii) stěžovatelka je mimo zemi původu a (iv) uvádí, proč nemohla využít ochrany země původu. Muslimky, které porodily nemanželské dítě, by mohly být považovány za zvláštní sociální skupinu, pokud by byla prokázána i druhá podmínky, tj. sociální percepce skupiny v zemi původu. Přitom hodnocení, jak okolní společnost vnímá určitou sociální skupinu, jak s ní zachází a zda nedochází k pronásledování jejích členů, lze posoudit pouze na základě objektivních a aktuálních informací o situaci v zemi původu.

[47] Žalovaný se otázkou příslušnosti stěžovatelky k určité sociální skupině vůbec nezabýval. Na jednu stranu konstatoval, že stěžovatelka byla pronásledována pouze ze strany soukromých osob, na druhou stranu uvedl, že policejní orgány projevily dostatečnou snahu k tomu, aby stěžovatelku ochránily. Přestože stěžovatelka výslovně nekvalifikovala jako důvod své žádosti příslušnost k určité sociální skupině, z její žádosti o mezinárodní ochranu vyplývají obavy týkající se jejího postavení jako muslimky, která porodila nemanželské dítě (body 15 a 16). Po žadateli o mezinárodní ochranu přitom nelze požadovat, aby právně kvalifikoval azylové důvody dle § 12 písm. b) zákona o azylu; jeho povinností je předestření úplného, vnitřně konzistentního a detailního azylového příběhu. Povinnost podřadit azylový příběh pod příslušné důvody je potom úkolem správního orgánu.

[48] Oproti žalovanému se otázkou příslušnosti k určité sociální skupině zabýval městský soud, který uvedl, že stěžovatelku nemohl považovat za příslušnici skupiny muslimek, které otěhotněly mimo manželství, protože tímto jednáním stěžovatelka vědomě porušila normy chování svého společenství. Nejvyšší správní soud považuje tento názor za zcela nesprávný. Právě společenské normy chování, jež tolerují či přímo vyžadují porušování některých lidských práv a svobod, jsou základem mezinárodně uznaných důvodů (srovnej čl. 1 písm. A odst. 2 Ženevské úmluvy), pro které je přiznávána azylová ochrana. Stěžovatelka vhodně poukázala na analogii se sociální skupinou osob s menšinovou sexuální orientací, jejichž jednání islám rovněž nemusí akceptovat, ale nelze po nich požadovat, aby svoji sexuální orientaci přizpůsobili většinové heterosexuální populaci (srov. rozsudek Soudního dvora EU ve spojených věcech *X, Y a Z proti Minister voor Immigratie en Asiel*, C-199/12 až C-201/12, ECLI:EU:C:2013:720). Nejvyšší správní soud v té souvislosti poukazuje na případ, v němž konstatoval, že nelze požadovat po žadateli mezinárodní ochrany, aby předešel svému pronásledování v zemi původu tím, že se vzdá veřejných projevů své víry – jemu typických chráněných znaků (srovnej

rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 29. 5. 2014, č. j. 5 Azs 2/2013 - 26, č. 3085/2014 Sb. NSS). Zároveň je třeba zdůraznit, že jednání stěžovatelky, která, poté co pro nesouhlas manžela ani po dlouholetém odloučení a předchozím špatném zacházení ze strany manžela, tedy po faktickém hlubokém a trvalém rozvratu manželství, nemohla dosáhnout rozvodu, navázala vztah s jiným mužem a porodila mu dceru, nelze považovat za protiprávní ve smyslu právního řádu České republiky. Naopak její jednání je lidsky pochopitelné.

[49] Nejvyšší správní soud k vyjádření žalovaného dodává, že považuje za nepřipadný jeho odkaz na rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 4. 7. 2006, č. j. 4 Azs 387/2005 - 65, v němž byl citován rozsudek zdejšího soudu ze dne 31. 3. 2004, č. j. 6 Azs 41/2004 - 67, podle kterého ženy pronásledované ze strany manželů nebo partnerů nejsou určitou sociální skupinou. Nejvyšší správní soud se v citovaném rozsudku zabýval tvrzeným pronásledováním ženy ze strany manžela v Rumunsku. Oproti nyní posuzovanému případu bylo Rumunsko bezpečnou zemí původu a žena namítala pouze obecné pronásledování bez uvedení dalších azylově významných okolností. Nejvyšší správní soud dále podotýká, že kvalifikační směrnice, která obsahuje oproti zákonu o azylu kritéria pro kvalifikaci sociálních skupin, byla přijata až dne 29. 4. 2004 a povinnost členských států k harmonizování národního práva byla určena do dne 10. 10. 2006. S ohledem na přednost unijního práva nelze proto starší judikaturu aplikovat bez zohlednění aktuálně platného práva a nejnovějších trendů v mezinárodní ochraně lidských práv a svobod.

[50] S ohledem na výše uvedené dospěl Nejvyšší správní soud k závěru, že žalovaný se společně s městským soudem dostatečně nezabývali azylovým důvodem v § 12 písm. b) zákona o azylu – příslušností k určité sociální skupině. Především nezjistili úplný skutkový stav (§ 3 správního řádu) tak, aby mohly tvrzenou příslušnost stěžovatelky k sociální skupině kazašských muslimek, které porodily nemanželské dítě, posoudit dle čl. 10 odst. 1 písm. d) kvalifikační směrnice (srovnej bod 37). Bez dostatečných informací o situaci v Kazachstánu nemohli uzavřít, jaký je postoj kazašské muslimské komunity k jejím příslušnicím, které porodily nemanželské dítě, zda dochází k pronásledování těchto žen i ze strany společnosti a jak jsou orgány veřejné moci schopné zajistit ochranu proti takovému pronásledování (srovnej § 2 odst. 11 zákona o azylu, ve znění účinném od 1. 5. 2013).

[51] Ačkoli mezi stranami není sporná otázka ohledně pronásledování stěžovatelky, zdejší nad rámec této námitky poukazuje na svůj rozsudek ze dne 25. 1. 2011, č. j. 6 Azs 36/2010 - 274, č. 2290/2011 Sb. NSS, v němž dospěl k závěru, že situace, kdy žadatelka nuceně uzavřela manželství, nemohla ho proti své vůli opustit a docházelo k dalšímu porušování jejích základních práv (domácí násilí), mohla být vzhledem k dalším podmínkám v zemi původu (Kyrgyzstán) kvalifikována jako pronásledování. Navíc konstatoval, že je nutné při hodnocení dostupné ochrany v zemi původu posuzovat, zda je ochrana před domácím násilím dostupná a účinná pro ženy v obdobném postavení.

III. c)

Efektivita policie a justice v Kazachstánu a ochrana muslimek, které porodily nemanželské dítě

pokračování

[52] Stěžovatelka dále namítá, že se žalovaný nezabýval otázkou, zda policie mohla stěžovatelce poskytnout efektivní pomoc a byla-li v muslimské společnosti vůbec ochotna poskytnout pomoc ženě, jež porodila nemanželské dítě.

[53] Žalovaný společně s městským soudem naopak postavili svoji argumentaci na tom, že stěžovatelka se sama zřekla policejní ochrany, když stáhla svoje trestní oznámení. Pokud by tak neučinila, poskytla by jí policie ochranu.

[54] Podle § 2 odst. 9 věty druhé zákona o azylu „[p]řevodcem pronásledování nebo vážné újmy se rozumí i soukromá osoba, pokud lze prokázat, že stát, strana nebo organizace, včetně mezinárodní organizace, kontrolující stát nebo podstatnou část jeho území nejsou schopny nebo ochotny odpovídajícím způsobem zajistit ochranu před pronásledováním nebo vážnou újmu“.

[55] Podle čl. 7 odst. 2 kvalifikační směrnice „[m]á se zpravidla za to, že ochrana je poskytována, jestliže subjekty uvedené v odstavci 1 (stát, strany a organizace, včetně mezinárodních, pozn. zdejšího soudu) učiní přiměřené kroky k zabránění pronásledování nebo způsobení vážné újmy, mimo jiné zavedením účinného právního systému pro odhalování, stíhání a trestání jednání představujících pronásledování nebo způsobení vážné újmy, a žadatel má k této ochraně přístup“.

[56] Nejvyšší správní soud pro prostudování spisu dospěl k závěru, že závěry městského soudu i žalovaného jsou v rozporu se skutkovými zjištěními vyplývajícími ze spisů. Povinností žalovaného bylo zjistit dostatečné informace o Kazachstánu k efektivitě policejní ochrany a justičního systému (bod 37; srovnej dále i rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 4. 2. 2009, č. j. 1 Azs 105/2008 - 81, č. 1825/2009 Sb. NSS, k požadavkům na informace o zemi původu). Ze současně shromážděných podkladů vyplývá, že Kazachstán trpí závažnými nedostatky v oblasti lidských práv, neexistuje zde nezávislá justice, život je prodchnut všudypřítomnou korupcí a u lidí s kontakty na vládní moc přetrvává beztrestnost (bod 18). Zároveň míra svobody v Kazachstánu stále klesá, ženy mají špatné ekonomické postavení ve společnosti a policie nezasahuje do sporů týkajících se domácího násilí (bod 21). Přestože existuje právně celá řada institutů, které by měly zajistit obyvatelstvu ochranu orgány veřejné moci (body 19 a 20), je minimálně sporná jejich účinnost. Stěžovatelka přitom vypověděla, že měla z podání trestního oznámení obavy, protože měla předchozí špatnou zkušenost, a dále uvedla, že manželovy sestry pracovaly pro vládu a jeho přítel byl voják z povolání (bod 17). Navíc není vůbec zřejmé, zda by obecně neefektivní justiční systém v Kazachstánu zajistil ochranu stěžovatelce, která tím, že porodila nemanželské dítě, porušila normy chování muslimské společnosti. Mimoto žalovaný i městský soud pominuli tu část výpovědi stěžovatelky, podle níž vzala své trestní oznámení zpět na základě výhrůžek bývalého manžela stěžovatelky násilím vůči její sestře. Ostatně již to, že pachatel či spoluviník může pomocí výhrůžek dalším násilím donutit oběť závažného zločinu ke „zpětvzetí“ trestního oznámení, a na základě takového úkonu policie pokládá věc za uzavřenou, nesvědčí o efektivitě policejní ochrany proti takovému násilnému jednání.

[57] Ačkoli jednou z podmínek mezinárodní ochrany je její subsidiarita k ochraně, kterou poskytuje země původu, Nejvyšší správní soud v rozsudku ze dne 18. 12. 2008, č. j. 1 Azs 86/2008 - 111, č. 1806/2009 Sb. NSS, konstatoval, že z výkladu čl. 7 odst. 2

kvalifikační směrnice lze dovodit povinnost správního orgánu získat dostatečné informace o tom, nakolik je ochrana poskytovaná orgány veřejné moci v praxi účinná a zda k ní dotčená osoba mohla mít přístup. Bylo by totiž poněkud cynické a v rozporu se zásadou materiální pravdy (§ 3 správního řádu) vyžadovat využití všech dostupných právních prostředků za situace, kdy orgány veřejné moci fakticky ochranu nezajišťují nebo zajišťovat nechtějí.

[58] Shrnutí, pokud Kazachstán není schopen zajistit stěžovateli ochranu před jejím bývalým manželem, čímž se měli ale žalovaný a městský soud zabývat, může být za původce pronásledování považován ve smyslu § 2 odst. 9 věty druhé zákona o azylu i bývalý manžel stěžovatelky jako soukromá osoba. Stejně tak původcem pronásledování může být i muslimská komunita motivovaná snahou potrestat porušením norem, které zakazují mít mimomanželský vztah a počít nemanželské dítě, pokud by jí orgány veřejné moci v pronásledování nezabránily nebo nechtěly zabránit.

[59] Kasační námitka je proto rovněž důvodná.

III. d) Věrohodnost tvrzeného znásilnění

[60] Stěžovatelka dále napadá to, že žalovaný a městský soud neuvěřily její výpovědi ohledně znásilnění, protože jej nezmínila v žádosti o mezinárodní ochranu, ale mluvila o něm až později v průběhu pohovoru za přítomnosti své zástupkyně.

[61] Nejvyšší správní soud se věrohodností i břemenem tvrzení žadatele o mezinárodní ochranu zabýval ve své rozhodovací činnosti v četných případech. Pokud se žadatel o mezinárodní ochranu po celou dobu řízení ve věci mezinárodní ochrany drží jedné dějové linie, jeho výpovědi lze i přes drobné nesrovnalosti označit za konzistentní a za souladné s dostupnými informacemi o zemi původu, pak je třeba z takové výpovědi vycházet. Na posuzování věrohodnosti dílčích tvrzení žadatele se vztahuje standard přiměřené pravděpodobnosti. Žalovaný tedy může zcela vyloučit z posouzení pouze ta fakta, u nichž je postaveno téměř najisto, že se nestaly – neexistuje ani přiměřená pravděpodobnost, že k nim došlo. Jiná situace nastává, pokud je žadatel nevěrohodný ve všech relevantních aspektech své žádosti; pouze v tomto případě může žalovaný bez dalšího posoudit žadatele jako nevěrohodného a nemusí detailně posuzovat jeho jednotlivá dílčí tvrzení (srovnej rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 30. 9. 2008, č. j. 5 Azs 66/2008 - 70, č. 1749/2009 Sb. NSS, a další tam citovanou judikaturu).

[62] V otázce posouzení věrohodnosti genderově pronásledovaných žen je vhodné opět poukázat na směrnici UNHCR ohledně genderového pronásledování, podle níž žadatelé o azyl z důvodů genderového pronásledování potřebují podporu a zvláštní zacházení, zejména pokud mají za sebou vážná traumata. Mohou totiž mít strach z úředních osob, či z trestu ze strany své rodiny nebo společnosti. V případě obětí sexuálního zneužití nebo jiných traumat je dokonce možné, že musí proběhnout druhý či třetí pohovor, aby vznikla určitá důvěra mezi žadatelem o azyl a úředníkem vedoucím pohovor, aby bylo možné získat všechny informace. Nutné je dále přijmout i případné rozrušení ženy při pohovoru, mít na paměti její prožité trauma a kulturní odlišnosti.

pokračování

Cílem pohovoru, jehož obsahem je i výpověď k sexuálnímu násilí nebo znásilnění, není zajistit veškeré detaily zneužití; daleko důležitější jsou události před a po činu, průvodní okolnosti a jiné související detaily. Zpravidla je nutné zohlednit i skutečnost, že žena nebude znát důvody svého zneužití. V souvislosti s posuzováním věrohodnosti výpovědi žadatele o mezinárodní ochranu týkající se intimních detailů jeho soukromého života (což je situace do jisté míry obdobná jako situace stěžovatelky) uvedl Soudní dvůr Evropské unie v rozsudku ve spojených věcech *A., B. a C. proti Staatssecretaris van Veiligheid en Justitie*, C-148/13 až 150/13, LI:EU:C:2014:2406, tyto pokyny:

„67. Začtvrté co se týče možnosti, že příslušné orgány učiní závěr o nedostatečné důvěryhodnosti, zejména pokud se tento žadatel nedovolával tvrzené sexuální orientace při první příležitosti, která mu byla poskytnuta k tomu, aby vysvětlil důvody pronásledování, je třeba uvést následující.

68. Z ustanovení čl. 4 odst. 1 směrnice 2004/83 vyplývá, že členské státy mohou pokládat za povinnost žadatele předložit „co nejdříve“ všechny náležitosti potřebné k doložení žádosti o mezinárodní ochranu.

69. Nicméně vzhledem k citlivé povaze otázek souvisejících s osobní sférou člověka, a zejména s jeho sexualitou nelze učinit závěr o jeho nedostatečné důvěryhodnosti na základě pouhé skutečnosti, že z důvodu neochoty odhalit intimní aspekty svého života nedeklaroval hned od počátku svoji homosexualitu.

70. Dále je třeba poznamenat, že povinnost podle čl. 4 odst. 1 směrnice 2004/83 předložit všechny náležitosti potřebné k doložení žádosti o mezinárodní ochranu „co nejdříve“ je zmírněna požadavkem, který ukládá příslušným orgánům čl. 13 odst. 3 písm. a) směrnice 2005/85 a čl. 4 odst. 3 směrnice 2004/83, zohlednit při vedení pohovoru osobní nebo obecné okolnosti žádosti, včetně zranitelnosti žadatele, a provést posouzení této žádosti jednotlivě a zohlednit při něm konkrétní postavení a osobní situaci každého žadatele.

71. Považovat žadatele o azyl za nevěrohodného pouze na základě toho, že neodhalil svou sexuální orientaci při první příležitosti, která mu byla poskytnuta k tomu, aby vysvětlil důvody pronásledování, by tak vedlo k nesplnění požadavku uvedeného v předcházejícím bodě.“ [T]. provádět zjišťování skutkového stavu v řízení o mezinárodní ochraně tak, aby nebyla narušena lidská důstojnost žadatele zaručená čl. 1 Listiny základních práv EU, pozn. Nejvyššího správního soudu].

[63] Z výše uvedeného vyplývá, že nároky na přesnost výpovědí žadatelů o mezinárodní ochranu v azylovém řízení jsou výrazně nižší, než v případě klasického správního řízení. Pokud je pohovor navíc veden s genderově pronásledovanou ženou, je nutné zohlednit i další rušivé faktory, jak bylo výše uvedeno. Zároveň nelze klást žadateli o mezinárodní ochranu k tíži, pokud je výpověď k traumatickým událostem zdráhavá, neúplná nebo podána s jistým odstupem.

[64] Během pohovoru (bod 17) stěžovatelka barvitě vylicila události při návštěvě Kazachstánu v červnu 2009, včetně svého znásilnění. Uvedla podrobné detaily jak situace, která znásilnění předcházela, tak událostí následných. Zároveň vysvětlila, že byla během

sepisu žádosti o mezinárodní ochranu poučena, aby byla stručná a že jsou kolonky pro zaznamenání důvodů pro podání žádosti limitovány počtem znaků.

[65] Městský soud a žalovaný považovali výpověď stěžovatelky za nevěrohodnou pouze na základě skutečnosti, že o znásilnění vypovídala až během pohovoru za přítomnosti své zástupkyně. Výtky týkající se skutkových rozporů ve výpovědi přitom neměli. Vzhledem k výše uvedeným standardům na posuzování výpovědí žadatelů o mezinárodní ochranu nemůžou jejich závěry obstát. Na újmu stěžovatelce nemůže být ani to, že využila svého ústavně zaručeného práva podle čl. 37 odst. 2 Listiny základních práv a svobod a zvolila si zástupkyni, která byla rovněž přítomna u jejího výslechu.

[66] Pokud městský soud poukazuje na nesrovnalosti ohledně délky těhotenství (stěžovatelka byla již v červnu 2009 těhotná a dítě se narodilo 22. 7. 2010, tedy dle názoru městského soudu po více jak 12 měsících), nejsou tyto závěry v souladu se skutkovým stavem zachyceným ve spise. Z pohovoru jasně vyplývá, že po návratu do České republiky stěžovatelka potratila. Přestože tato informace není pro posouzení případu relevantní, nejmladší dcera stěžovatelky byla zjevně počata později po návratu do České republiky. Nejvyšší správní soud dále uvádí, že drobné nesrovnalosti v nepodstatných otázkách nemohou vyvrátit azylový příběh, je-li jinak detailní a konzistentní.

[67] I tato kasační námitka je proto důvodná.

III. e) Pozbytí státního občanství

[68] Stěžovatelka závěrem namítá, že není možné vyloučit, že pozbyla státní občanství Kazachstánu.

[69] Vzhledem k tomu, že ztráta občanství není sama o sobě důvodem pro udělení mezinárodní ochrany (srovnej přiměřeně rozsudek Nejvyššího správního ze dne 10. 1. 2007, č. j. 6 Azs 80/2006 - 64, č. 1659/2008 Sb. NSS) a stěžovatelka neuvedla další skutečnosti, proč by ztráta občanství měla být azylově relevantní, zdejší soud neshledal námitku důvodnou.

IV. Závěr a rozhodnutí o nákladech řízení

[70] Jelikož již v řízení před městským soudem existoval důvod ke zrušení rozhodnutí žalovaného pro nedostatečné zjištění skutkového stavu [§ 76 odst. 1 písm. b) s. ř. s.], Nejvyšší správní soud zrušil vedle prvního výroku rozsudku městského soudu, kterým byla žaloba stěžovatelky zamítnuta, i rozhodnutí žalovaného [§ 78 odst. 4 ve spojení s § 110 odst. 2 písm. a) s. ř. s.]. Žalovaný v dalším řízení bude vázán právním názorem Nejvyššího správního soudu (§ 78 odst. 5 s. ř. s.), zejména znovu zhodnotí již získané informace o zemi původu, nebo je doplní o data ohledně postavení muslimek v Kazachstánu, které porodily nemanželské dítě, a úroveň ochrany, kterou jim je v případě domácího a sexuálního násilí veřejná moc schopna, resp. ochotna, zajistit. Nejvyšší správní

pokračování

soud zrušil i výrok druhý napadeného rozsudku o nákladech řízení před krajským soudem, neboť se jedná o výrok závislý na výroku prvním.

[71] Stěžovatelka napadla rozsudek městského soudu v celém rozsahu, tj. i třetí výrok týkající se stanovení odměny a náhrady hotových výdajů ustanovené zástupkyně stěžovatelky v řízení před městským soudem. Ve vztahu k tomuto výroku však stěžovatelka neuplatnila relevantní důvody, kterými by zpochybňovala jeho zákonnost a Nejvyšší správní soud neshledal ve vztahu k tomuto výroku ani žádné vady, k nimž by musel přihlížet z úřední povinnosti. Proto kasační stížnost v rozsahu napadajícím tento výrok zamítl.

[72] Výrok o náhradě nákladů řízení o kasační stížnosti vychází z § 60 odst. 1 věta první ve spojení s § 120 s. ř. s. Žalovaný nebyl ve věci procesně úspěšný a stěžovateli dle obsahu spisů žádné uplatnitelné náklady v řízení nevznikly. Nejvyšší správní soud zároveň rozhodl i o tom, že žádný z účastníků nemá právo na náhradu nákladu řízení před městským soudem (§ 110 odst. 3 věta druhá s. ř. s.) a to se stejných důvodů jako u řízení o kasační stížnosti.

[73] V soudním řízení byla v souladu s § 35 odst. 8 s. ř. s. ustanovena stěžovatelce advokátky, jejíž odměnu nese stát a která zastupovala stěžovatelku i v řízení o kasační stížnosti (§ 35 odst. 8 věta poslední s. ř. s.). Nejvyšší správní soud proto přiznal ustanovené zástupkyni stěžovatelky za řízení o kasační stížnosti odměnu za jeden úkon právní služby (sepsání kasační stížnosti) podle § 11 odst. 1 písm. d) vyhlášky č. 177/1996 Sb., advokátní tarif, ve znění pozdějších předpisů, a to ve výši 3.100 Kč (srov. § 9 odst. 4 a § 7 bod 5 advokátního tarifu) a náhradu hotových výdajů ve výši 300 Kč (srov. § 13 odst. 3 advokátního tarifu). Jelikož zástupkyně stěžovatelky nedoložila zdejšímu soudu, že je plátkyní DPH, celková výše odměny ustanovené zástupkyně stěžovatelky činí 3.400 Kč. O odměně a náhradě hotových výdajů ustanovené zástupkyně rozhodl městský soud třetím výrokiem napadeného rozsudku, který zůstává nedotřen (srov. bod 71 tohoto rozsudku).

P o u č e n í: Proti tomuto rozsudku **n e j s o u** opravné prostředky přípustné.

V Brně dne 29. července 2015

JUDr. Jiří Palla
předseda senátu